

Inzichten van advocaat Ausma na 25 jaar praktijk

‘Een verdachte kan maar beter openheid van zaken geven’

Strafrechtadvocaat Willem Jan Ausma uit Utrecht markeert zijn 25-jarige carrière met de lancering van het boek ‘Wat is Waarheid?’, waarmee hij inzicht wil bieden in de wereld van het strafrecht. Ausma heeft gedurende zijn carrière een juridische evolutie doorgemaakt. Zijn kijk op de proceshouding van een verdachte, de effectiviteit van het zwijgrecht en de strafmaat is veranderd. Vanuit een holistische blik is hij de verdachte en de dader meer als mens gaan beschouwen, - van object naar subject. De openingswoorden in zijn boek vatten zijn veranderende inzichten dan ook goed samen: “Waren het maar kwade mensen die kwade daden pleegden, dan was het voldoende om hen van de rest van ons te scheiden”.

Coenraad Pen

Ausma heeft de afgelopen 25 jaar duizenden verdachten bijgestaan. Van alle zaken hebben levensdelicten de meeste indruk bij hem achtergelaten. De dood is onomkeerbaar. Zijn boek bevat de meest aangrijpende zaken. Verhalen waar het gruwelijk is misgegaan, soms ook met de verdachte zelf. Toch bleken verdachten volgens Ausma zelden meedogenloze misdadigers, meestal waren het mensen die door omstandigheden iets onherstelbaars hebben gedaan of daarvan werden verdacht. Daarom open ik het gesprek met Ausma met de deze vraag:

Waar komt die fascinatie voor levensdelicten vandaan?

“Het komt op je pad, in het begin doe je relatief eenvoudige zaken en dat begon mij op een zeker moment toch te vervelen. Levensdelicten zijn allesomvattend en zo complex, de feiten, de verdenking, het bewijs, de proceshouding van de verdachte en daarbij ook de verdachte zelf. En als we er vanuit gaan dat de verdachte ook de dader is, fascineert het mij hoe de dader tot zijn daad gekomen is. In een vlaag van verstandsverbijstering iemand

De kunst is vanuit hoofd én hart te leven

om het leven brengen die vaak heel dicht bij hem staat, wat doet dat met de mens, hoe komt hij daartoe? Dat zijn complexe vraagstukken, die je vanuit een juridisch perspectief alleen niet kunt beschouwen. Je moet tot een samenhangende verdediging komen en de mens achter de dader leren kennen en waar mogelijk zelfs leren te begrijpen.”



Pontius Pilatus wast vóór het volksoordeel over Jezus zijn handen in onschuld.

Verharding tegengaan

In de inleiding van zijn boek constateert Ausma dat angst en boosheid in de huidige samenleving prominent aanwezig zijn. De angst wordt bestreden met nieuwe wetten, regels en zwaardere straffen. Dat is in zijn optiek niet de oplossing voor een betere samenleving. Maatschappelijke veranderingen moeten uiteindelijk uit de mensen zelf komen. Mensen bepalen zelf wie ze willen zijn en hoe ze tegen de wereld en hun medemensen aankijken. Wet- en regelgeving alsmede de bestraffing van misdaden spelen een belangrijke rol in de

maatschappij. Vanuit het strafrecht kunnen ook positieve veranderingen bewerkstelligd worden. Door meer begrip voor elkaar te tonen, kunnen we verharding binnen het strafrecht en onze samenleving tegengaan. Veel mensen leven vanuit hun hoofd in plaats van het hart. Het is de kunst om vanuit beiden te leven.

Is juist bovenstaande visie niet de kern van het probleem? In de meeste gevallen is een levensdelict immers het gevolg van een op emotie gebaseerde gedraging?

“Dat kan ik inderdaad niet betwisten. Ondanks dat de mens over emotie en ratio beschikt, is dit niet altijd in balans. De verdachte was op het moment van zijn handelen ‘niet voor rede vatbaar’. Desalniettemin probeer ik de zaak vanuit mijn perspectief wel te blijven benaderen en verzet ik me tegen de mores dat we de feiten kennen die tot de daad hebben geleid en dat we dat willen bestrijden door wetten, regels, hogere straffen en hogere schadevergoedingen, dat is een zeer materiële benadering van het streven om herhaling te voorkomen.”

Ook een rechter is niet zonder zonde

Goed en kwaad

Ausma is opgegroeid in het Friese Buitenpost. Thuis werd er veel uit de bijbel gelezen. Zo kreeg hij grote bewondering voor Jezus. Als kind geloofde hij blind in de wonderen die in de bijbel werden beschreven. Als hij in het water viel, kwam in zijn optiek Jezus hem redden. Toen hij ouder werd, ontdekte hij dat het niet zo eenvoudig was. Maar de persoon Jezus bleef hem boeien. Jezus kwam op voor de zwakkeren in de samenleving. Hij ging zonder oordeel om met zondaren en uitgestotenen. Hij zette zijn tegenstanders aan het denken zonder ze te beledigen en predikte naastenliefde. ‘Heb uw naaste lief als uzelf.’ De bijbel vormde zijn morele basis, de keuze om strafrechtadvocaat te worden was voor hem dan ook een logische.

In uw kantoor hangt een gevlugelde uitspraak van Jezus volgens het evangelie: ‘Wie van u zonder zonde is, werpe de eerste steen’. Die spreuk vormt voor u – zo schrijft u – het mantra van waaruit je leeft, je handelen wordt daardoor voor een groot deel

bepaald. Is dat tegelijkertijd niet een moreel dilemma als je weet dat een vonnis door een rechter wordt uitgesproken die ook niet zonder zonde leeft?

“Een aantal jaren geleden was er een rechter die ruzie kreeg met een conducteur en die rechter gaf de man een klap met z'n tas. Kort daarop kreeg ik met die rechter te maken in een zaak. Ik vond dat op grond van mijn mantra best lastig. Ik heb er overigens op gepaste wijze in mijn pleidooi wel gebruik van gemaakt. Het kan ons immers allemaal overkomen dat we iets doen dat niet door de rede wordt ingegeven. Bovendien heeft niet iedereen een onbeschreven blad. De meesten hebben geluk dat zo'n misstap niet naar buiten komt.”

Wat is waarheid?

Waarheidsvinding is een belangrijk aspect in het strafrecht. De waarheid moet boven tafel komen, want aan de hand daarvan kan de rechter een uitspraak doen. De vraag is, of zo'n eindoordeel altijd op waarheid berust. Het Wetboek van Strafrecht zegt duidelijk dat het wettig en overtuigende bewijs moet zijn geleverd. Ausma refereert in dat verband in zijn boek opnieuw aan een bijbels motief, namelijk de rol die de door Rome in zijn joodse provincie aangestelde gouverneur Pilatus heeft gespeeld bij de veroordeling van Jezus die tot zijn kruisiging leidde. Pilatus stelt zichzelf de vraag: ‘Wat is waarheid?’ Hij beantwoordt de vraag niet zelf, maar legt die voor aan het volk. In Ausma's optiek juryrechtspraak *avant la lettre*, het volk veroordeelt Jezus en de straf wordt bij voorraad uitgevoerd.

Pilatus was zelf niet bij machte antwoord te geven op zijn eigen vraag wat de waarheid is. Dat had dan toch moeten leiden tot de conclusie dat er onvoldoende sprake was van wettig en overtuigend bewijs zodat Jezus vrijgelaten had moeten worden?

“Jazeker, ik zou Jezus wel hebben willen verdedigen. Ik had in dat geval een goed verhaal gehad, want hij was nergens schuldig aan. Hij werd verdacht van opruiing tegen de Romeinse keizer. Pilatus heeft daar een aantal vragen over gesteld maar was een van de weinige rechters die geen oordeel heeft geveld. Objectief gezien kon hij niet vaststellen of Jezus schuldig was en waar hij van verdacht werd. Het oordeel heeft hij aan het volk overgelaten en daardoor een subjectief karakter gegeven. Ik ben mede daarom dan ook een tegenstander van juryrechtspraak. De rechter moet altijd tot een beslissing komen.”

Rechterlijke dwaling

“Desondanks kennen we besluiten van rechters die uiteindelijk zijn gekwalificeerd als rechterlijke dwaling. Of besluiten die in eerste aanleg tot een strafoplegging hebben geleid maar in hoger beroep op vrijspraak uitliepen. Net als in de tijd van Jezus kan de rechtspraak heden ten dage ook een loterij zijn. Waarbij er zelfs een verschil van interpretatie tussen de arrondissementen

kan blijken te zijn. Uiteindelijk blijft het mensenwerk. Daarom is de rol van de advocaat ook zo belangrijk in ons rechtssysteem.”

Een van de functies van het recht is om het handelen van de mens te normeren. Als je zoals u de bijbel als uitgangspunt neemt, vindt u dan dat de maatschappij het goddelijk recht als norm zou moeten hanteren en het aardse recht daaraan ondergeschikt zou moeten zijn?

“Ja, eigenlijk wel. Want alleen maar oordelen, straffen en veroordelen, wat schieten we er mee op? Een belangrijk onderdeel van het goddelijke recht is namelijk vergeving. Ik vind dat we een aantal bijbelse normen zouden moeten integreren in het aardse recht. Een mooi voorbeeld is wat er destijds in Zuid-Afrika is gebeurd na de afschaffing van de apartheid. Waar de Waarheids- en Verzoeningscommissie onder leiding van Desmond Tutu ervoor heeft gezorgd dat misdadigers en slachtoffers van het apartheidregime elkaar konden vergeven. Door dit instituut van vergeving werd er een basis gelegd waarop alle Afrikanen met elkaar verder konden leven en de democratie vorm kon krijgen.”

Openheid geven

Om vast te stellen wat de waarheid is, is het van belang dat de verdachte openheid van zaken geeft. Ausma is er steeds meer van overtuigd geraakt dat de verdachte in de meeste gevallen maar beter openheid kan verschaffen. Dit in het belang van het slachtoffer en diens omgeving, de maatschappij en in het belang van hemzelf. De proceshouding van verdachten is van groot belang. Ook in het belang van de advocaat. Hij voert geen pleidooi op basis van een evident kletsverhaal van een verdachte. Vroeger

De rechtspraak kan een loterij zijn

gebeurde dat nog wel eens, omdat hij toen vond dat het zijn taak was de verdachte altijd vrij te pleiten. Maar de laatste jaren vindt Ausma dat als een verdachte zich blijft beroepen op het zwijgrecht, er in de meeste gevallen geen recht gedaan wordt aan hemzelf, het slachtoffer en aan de maatschappij.

Waarom is dat idee over de bijna pertinente afwijzing van het zwijgrecht zo leidend geworden?

“Toen ik als advocaat begon, kwam een verdachte er nog wel eens mee weg omdat de opsporingsmiddelen niet zo geavanceerd waren als nu. Daarbij zit het een beetje in het DNA van de advocatuur dat het je taak is om iedere verdachte ermee weg te laten komen. Het

Ik zou Jezus graag verdedigd hebben



Strafrechtadvocaat Jan Willem Ausma

Wie is Willem Jan Ausma?

Willem Jan Ausma (1968) werd geboren in Leeuwarden en studeerde aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij begon zijn carrière als advocaat in 1995 in Rotterdam en zette deze in Utrecht voort. Sindsdien richt hij zich volledig op het strafrecht en heeft vele verdachten bijgestaan. Bekende zaken waren onder andere De Hofstad zaak (2006), De Zeister brandmoord (2009), de verdwijning en moord op Milly Boele (2010) en de Utrechtse trapmoord (2012) waar de verdachte alle schijn tegen had, maar werd vrijgesproken.

In zijn boek ‘Wat is Waarheid?’ beschrijft Ausma aan de hand van spraakmakende levensdelicten als deze hoe hij in de loop der jaren tegen het strafrecht is gaan aankijken. Door zijn verworven inzicht dat niet iedere verdachte het recht heeft om ‘ermee weg te komen’ staat hij niet iedere verdachte meer bij. Hierdoor heeft hij meer tijd om verdachten ook na het proces te helpen om hun leven weer op de rit te krijgen. Naast zijn werk als advocaat geeft hij lezingen, is personal coach en oprichter van het platform ‘Leef uit Liefde’, met als doel de samenleving liefdevoller en verdraagzamer te maken.



zit in onze menselijke natuur om er alles aan te doen een straf in welke vorm dan ook te ontlopen. Er zijn maar weinig mensen die eerlijk zijn over hun negatieve gedragingen. Door in voorkomende gevallen geen gebruik te maken van het zwijgrecht maakt de verdachte het mogelijk dat er ruimte ontstaat voor mededogen. Verdachten die dat niet doen zorgen ervoor dat slachtoffers en de nabestaanden enorm gefrustreerd zijn omdat de verdachte geen inzicht heeft gegeven in zijn doen en denken.”

De eerlijke advocaat

Het strafrecht draait om mensen en menselijk leed. Niemand wil voor lange tijd worden opgesloten. Ausma streeft naar eerlijkheid van de verdachte en omgekeerd evenredig daaraan aan de eerlijkheid van de advocaat. Een open relatie met zijn cliënt levert vaak veel meer op. Hij probeert de mens achter de verdachte te begrijpen.

Als hij om zich heen kijkt, ziet hij dat het tijd is voor verandering. Er is volgens hem een nieuwe stroming aan het ontstaan van mensen die vanuit een ander gedachtegoed tegen het strafrecht aankijken. Hierbij wordt uitgegaan van het goede van de mens en gekeken naar de mogelijkheden van herstel.

Een belangrijk punt dat Ausma adresseert is de functie van het strafblad. Hij vindt dat het hebben van een strafblad te veel belemmeringen oplevert voor goedwillende ex-gedeteneerden die graag weer succesvol willen integreren en resocialiseren.

Eerlijkheid over misstappen is zeldzaam

“Het is toch te gek voor woorden dat wanneer je een strafblad hebt, het heel moeilijk is om een VOG te krijgen, een lening aan te gaan, geen functie bij de overheid kan bekleden, een hogere verzekeringspremie moet betalen, het moeilijk is een baan te vinden, laat staan een huis te kunnen kopen of te huren. Door het strafblad neemt recidive alleen maar toe. We moeten het strafblad daarom als stok achter de deur gaan gebruiken. Wanneer iemand een tweede keer in de fout gaat dan kan het strafblad in werking treden. De functie van het strafblad is helaas niet gebaseerd op het uitgangspunt dat de mens van goede wil is.”